

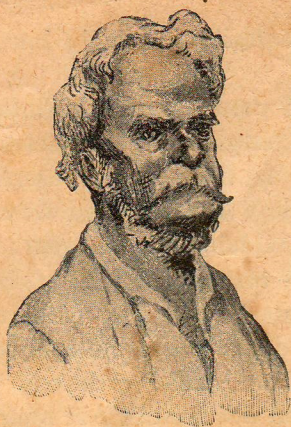
TUSKÓ MATYI
KALANDJAI
Szárason és vizen

Colodi után

ÁTDOLGOZTA

Radó Antal

ELSŐ FEJEZET,

amelyben el van mondva, hogyan talált Zsombék Dániel majszter úr egy fahasábot, amely beszélni is tud.

— Hol volt, hol nem volt, volt egyszer . . .

— Képzelem, hogy ti, gyerekek, rögtön így folytatjátok magatokban : «egy király».

— Nem-a — gyerekek, — volt egyszer egy darab fa. Nem valami drága, finom fa, teszem ében vagy mahagóni, hanem egy egészen közönséges cserfatuskó, olyanféle, aminőt télen át százával hasogatnak el szegény favágó emberek, hogy legyen mivel tüzelniök. Ez a fatuskó egy jól megrakott fásszekérről potyogott le az utcára, korán reggel, amikor még nem igen jártak az emberek. Zsombék Dániel uram volt a boldog halandó, aki meglátta. Jó ideig nézegetett jobbra-balra, hogy talán megpillantja azt a szekeret is, amelyről le-

Vincsen biz itt semmiféle fás szekér — mondotta magában. E szerint hát ez a fatuskó gazdátlan jószág és senki sem látja a szememre, ha haza viszem. Mégis csak jó,

MÁSODIK FEJEZET,

*amelyben megjelenik Cikória János, aki elviszi magával
a fahasábot, hogy bábót faragjon belőle.*

Egyszerre csak kopogtattak a műhely ajtaján.

— Szabad — nyögte Dániel úr, még egyre a földön csücsülve.

Egy nyurga, vézna emberke jelent meg a küszöbön, névszerint Cikória János. Valamikor esztergályos volt, de mert igen vékonyan fizetett a mestersége, megyei szolgálatba lépett, hogy gazdagon sujtásozott dolmányban ott strázsáljon a megyeháza kapujában. De most már csak szerény penziójából éldegélt, Zsombék Dániel szomszédságában. Igen nagyot hallott már az istenadta, azért kellett megválnia a szolgálattól, amelyben 35 álló esztendeig becsülettel őrizte a megye portáját. Igazi neve tulajdonképpen Sikora János volt, de a megyei urak tréfás kedvükben egyszer elkeresztelték Cikória Jánosnak és azóta rajta is maradt ez a név; már maga is cikóriának hívta magát. De volt még egy neve, amelyet nem szívesen hallott; sőt ha valaki ezen szólította, úgy dühbe gurult, mint Zsombék uram, ha Csutorát kiabáltak utána. Ez a név pedig a parókájáról ragadt rá, amely nem, mint az asztalos mesteré, sűrke színű, hanem olyan sárgás volt, mint a puliszka; így is hívták szeltében: «Puliszka!»

Cikória János.

HARMADIK FEJEZET,

melyben Cikória János megfaragja a bábót és Tuskó Matyi névre kereszteli. Matyi első huncutságai.

Cikória János egy régi kis emeletes ház földszintes szobájában lakozott, amelynek az ablaka nem nyílt sem az utcára, sem az udvarra, hanem csak a homályos lépcsőházra. Bútorzat dolgában sem volt valami nagyon fényesen felszerelve, mindössze egy döcögős lábú asztal, egy rongyos szalmájú szék és egy szüette, nyikorgós ágy állott benne. Az ablakkal szemben állt egy nyomorúságos kis vaskályha is, de ennek is olyan össze-vissza horpadt volt az oldala, mintha legalább is kétszáz esztendő óta szolgálta volna gazdáját. Végre a szoba egyik sarkában volt egy faláda, ebben tartotta Cikória uram a szerszámjait. Alig hogy betette maga után az ajtót, nyomban ehhez a ládához lépett, kivett belőle egy kis fűrész, egy gyalút, egy vésőt, meg egy jókora görbe kést, aztán munkához látott. Ahogy vesződött, veszkelődött, azon törte az eszét, milyen névre keresztelje az ő fából készülő fiacskáját.

— Ejh — kiáltott végre — legjobb lesz, ha Tuskónak hívom. Hiszen tuskóból faragom, hát illő, hogy ennek a nevét is viselje. Egyébiránt a boldogult feleségem egyik nagybátyját is Tuskónak hívták; bizony Isten, jóra való ember volt és úri módon megélt a mesterségéből: volt nap, hogy egy forintot is összekoldult a templom előtt!... Hát a keresztneve mi legyen? ... ha már a családnevet koldustól kapja, a keresztnevet királytól kölcsönzöm; igazságos Mátyás emlékezetére Matyinak fogom hívni. Tuskó Matyi: Is-

ten látja lelkemet, akit így hívnak, még nótárius is lehet belőle. Nem hiába mondják : mindennél jobb a jó név!

E közben már el is készült nagyjában a báb fejével ; már a haját is kivésegette, megcsinálta a homlokát, aztán kivájta a szemét is. De alighogy ezzel is megvolt, egyszer csak — hiszitek, nem hiszitek — nagy ámulattal látja, hogy bizony az a két apró szem ide-oda mozog, majd meg merően ránéz. János bácsi szinte rosszul lett az ijedségtől és rémülten ordított :

— Mit pislogatsz rám, te fa-szem?

Nem felelt senki. Most már az orrát kezdte faragcsálni : de az, alig készült el vele, nőtt és egy pár perc alatt olyan hatalmas orrá nyúlt, hogy jóra való bábnak három is tellett volna belőle. János bácsi kurtította, kurtította, de minél többet vágott el belőle, az csak annál hosszabb lett.

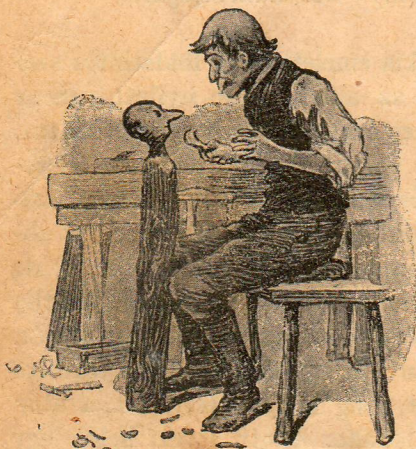
Az a két apró szem ide-oda mozog . . .

Akármennyire boszszantotta is a dolog, végre ebbe is csak belenyugodott és hozzálátott a Tuskó Matyi szájához. De alig vágta ki ezt is, az rögtön vigyorogni kezdett, olyan szemtelen, csufondáros módon, hogy János bácsinak felforrt az epéje.

— Mit vigyorogsz mint a fakutya? förmedt rá nagy dérrrel-durrall ; — hiszen embernek faragtalak, nem ebnek!

De beszélhetett ő ; mintha csak borsót hányt volna a falra.

— Hagyod abba mindjárt, rivallt rá János bácsi még nagyobb haraggal. Tudod-e, hogy a sok nevetés okosból is bolondot csinál?

TIZENNYOLCADIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyi nem elég, hogy elveszti aranyait, hanem ráadásul még be is csukják.

Matyi türelmetlenül csavargott a városban, nézegetve a házakat, meg a járókeleket, és mikor azt hitte, most már ideje van visszatérni, megint sietett a csodarét felé. Roppant izgatott volt szegény bolond; úgy vert a szíve, mint egy zsebóra: tik-tak, tik-tak.

— Ejh, gondolta magában, most aztán nagy úr leszek, lapáttal szórhatom az aranyakat. Vajjon mennyi lesz? öt-ezer? tízezer? Ki tudná előre. Hátha az idén éppen nagyon jó idő jár az aranyra, aztán sokkal hamarább tud megszapornodni, mint más esztendőben! No de ha kevés is lesz, annyi bizonyos, hogy nekem is, apámnak is holtig lesz mit aprítanunk a tejbe! Azaz dehogy iszom én tejet! Früstökre rántott csirkém lesz, habtekerccsel garnírozva; tíz órára majd egy kis mandola-tortát eszem, vegyes amerikai kompóttal, délre aztán . . .

De amint kezdte összeállítani az ebéd ételsorát, már ott találta magát a dudvával, bojtorjával benőtt csodaréten. Hamar odasietett a gödörhöz, egy kis fadarabbal félrehányta a földet, aztán belemarkolt, hogy kiszedje belőle a sárga csikókat. Hát uramfia, vajhogy elrémült, amikor nemhogy új aranyakat talált volna, de még azoknak is csak hült helyét látta, amelyeket ő maga ásott el! Képzeltetitek, hogy elkeseredett a mi Matyi barátunk ezen a rémítő felfedezésen! Úgy belesápadt, hogy olyan lett az arca, mint a cseppentett

tökmag ; kezdett derengeni előtte, hogy bizony öt rútot becsapták . . .

Egyszerre hangos nevetést hallott. Körülnézett, de nem látott senkit. Megint csak vihogtak.

Az üres gödör.

— Mi az ? — kiáltotta Matyi. — Nevetést hallottam? vagy csak a fülem csengett?

Hát íme, ahogy feltekint egy kóróra, tarka tollú sovány papagályt lát az ágon. Az kacagott a felsülésén.

— Ha-ha-ha, hi-hi-hi ! Aranyaidat keresed ? — szólott csúfolódó hangon.

Matyinak most az jutott eszébe, hátha az aranyai mélyebbre ereszkedtek a földbe és megint visszament a gödörhöz, hogy lejjebb ásson. Erre aztán a papagály még nagyobb nevetett.

— Micsoda neveletlenség ez, szólta Matyi dühösen, hogy itt egyre kacarászol? Talán bizony rajtam nevelsz ? Azt kikérem magamnak!

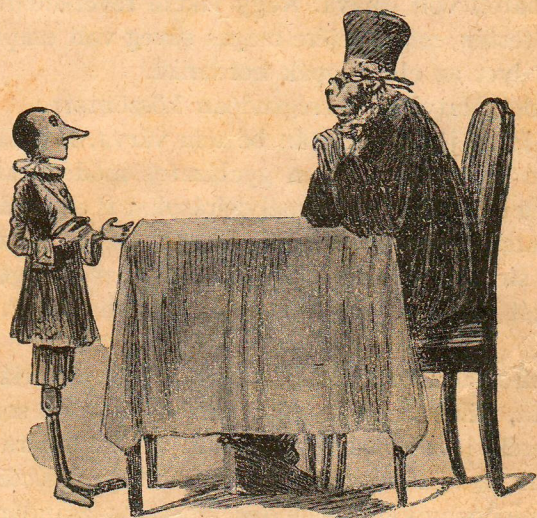
— Már akár kikéred, akár nem, hogyan nevetnék, mikor annyi a hájfejű ezen a világon!

— Nekem mondd ezt?

— Nem is a szomszédasszony tyúkjának. Hiszen több esze van nálad egy cserebogárnak! El bírtad hinni azoknak a bitangoknak, hogy az aranyaid ebben a gödörben meg fognak szaporodni! Hihihí! Csak úgy, mint a bab vagy a borsó! Pedig már egyszer mondták neked : munkával kell

a vagyont szerezni, nem ilyen ostobaságokkal. Engedted, hogy lépre csaljanak ezek a haszontalanok ; a hízelgés mézes madzagát húzták végig a szádon, és te azt hitted, minden szavuk szentírás. No most aztán jól a markukba nevetnek, te pedig pityereghetsz : aranyaidnak se híre, se hamva s te, mint apád mondaná, meggyúlt szösznek csak a füstjét nézheted!

Tuskó Matyi még mindig nem akarta hinni az igazat ; dühösen vájkált a földben s már akkora gödröt ásott, hogy

A bíró előtt.

akár egy zsup szalmát is beleállíthatott volna ; de bizony akármennyit ásott, az ő kedves sárga csikói többé elő nem kerültek.

— Oh te golyhó, — szólta újra a papagály. hát nem bírod most sem elképzelni, mi történt? Tulajdon szememmel láttam, hogy a róka meg a macska, alig hogy te elmentél, visszasomfordáltak ide, kiszedték a pénzedet, aztán kereket oldottak. Ezt csak mindjárt gondolhattad volna!

— Micsoda? Ezt merték tenni a nyomorultak? — kiáltott Tuskó Matyi nagyot ordítva. Nohát majd adok én nekik! Szaladok a bírósághoz! Tudom, hogy nem viszik el szárazon!

Ezzel nagy sebbel-lobbal, lelkeszakadva rohant vissza a városba; megtudta, hol van a törvényház és nyomban szaladt a bíró szobájába. Ott a bírói székben egy öreg gorilla ült; ősz pofa-szakállt hordott, de bajusza le volt borotválva; aranykeretű ókularé volt az orrán, a füle mögé pedig régi módi libatoll volt dugva. Nagy fekete reverendaféle ömlött végig a testén, míg a fejére magas süveg volt csapva, olyanféle, amelyet az oláh pópák hordanak.

Tuskó Matyi tisztességtudóan köszöntött:

— Isten jónap! Aztán be sem várva, hogy kérdezzék, szaporán elmondta, milyen gyalázatos módon csapta be a róka meg a macska; a személyleírásukat is elmondta apróra, hogy annál könnyebben elcsíphessék őket, a végén meg hangos sírással kérte a bírót, büntesse meg irgalmatlanul azt a két haramiát, az aranyait pedig, ha lehet, szedje el tőlük.

A bíró nagy jóakarattal hallgatta végig históriáját. Matyi úgy látta, mintha meg is volna hatva és áldotta sorsát, hogy ilyen derék, jószívű bácsi elé került, aki bizonyára igazságot fog tenni. Panasza meghallgatása után a gorilla csengetett és két igen kemény képű szelindek lépett be, zsandár ruhában, akik feszesen megálltak, tisztelettel szalutírozva.

— Poroszlók, szolt most a bíró, — ettől a fajankótól elloptak három aranyat, és még ő merészel idejönni és dicsekedni vele. Csukjátok el négy hónapra!

Matyi azt hitte, nem jól hallotta, vagy hogy talán a bírónak botlott meg a nyelve.

— De kérem ássan, nagyságos bíró úr, — szolt — nem én loptam, hanem a róka meg a macska!

— Értem, értem; de hát tudd meg, hogy Kurgum-Burgum országban azt csukják be, aki oly számárul meglo-

patja magát. Ez a törvény ; azért hát ne sokat járjon a szád, hanem alómars, eredj a kóterbe!

Szegény Matyinak e furcsa szokás hallatára tótágast állott az esze, de hát nem segíthetett magán. A két szelindek nyakon csípte, és akárhogy protestált, kituszkolták a szobá-

Vitték a hűvösre . . .

ból és vitték a hűvösre. Ott kellett maradnia, kenyéren és vizen.

Szörnyű pár hónap volt, az bizonyos ; s hogy' unatkozott! Kínálták ugyan könyvvel a fogházi bibliotékából, de hát tudjátok, hogy Matyi még nem barátkozott meg az ábá-
 abbal s azért a könyvnek nem vehette semmi hasznát. Nap-
 estig egyebet nem tett, csak bámult a semmibe, vagy legye-
 ket fogdosott a börtön ablakán. De egyszer ilyen légyfogdo-

sás közben elég vigyázatlan volt, hogy bezúzta az ablaktáblát, amire aztán büntetésből egész nap koplaltatták; attól fogva aztán már legyeket sem mert fogdosni, hanem csak tünődött, tünelődött, szánta-bánta elkövetett sok ostobaságát és rosszaságát és mindenféle nagy fogadalmakat tett, hogy így-úgy, ha kikerül onnan, egész más emberré lesz.

Szerencsére hamarabb kiszabadult, mint a négy hónap letelt. Kurgum-Burgum ország királya ugyanis háborúba volt keveredve a szomszéd császárral, akit egy véres ütközetben úgy elvert, hogy annak örömeire megkegyelmezett az ország összes becsukott gazembereinek. A börtönőrtől tudta meg ezt, aki szörnyen sajnálkozott rajta, hogy őt is ki nem eresztheti.

— Miért nem? — kérdezte Matyi.

— Azért, mert ő felsége csak a gazembereknek kegyelmezett meg, te pedig váltig azt mondogattad, hogy ártatlan és jó fiú vagy. Már pedig ezek nem kaptak gráciát.

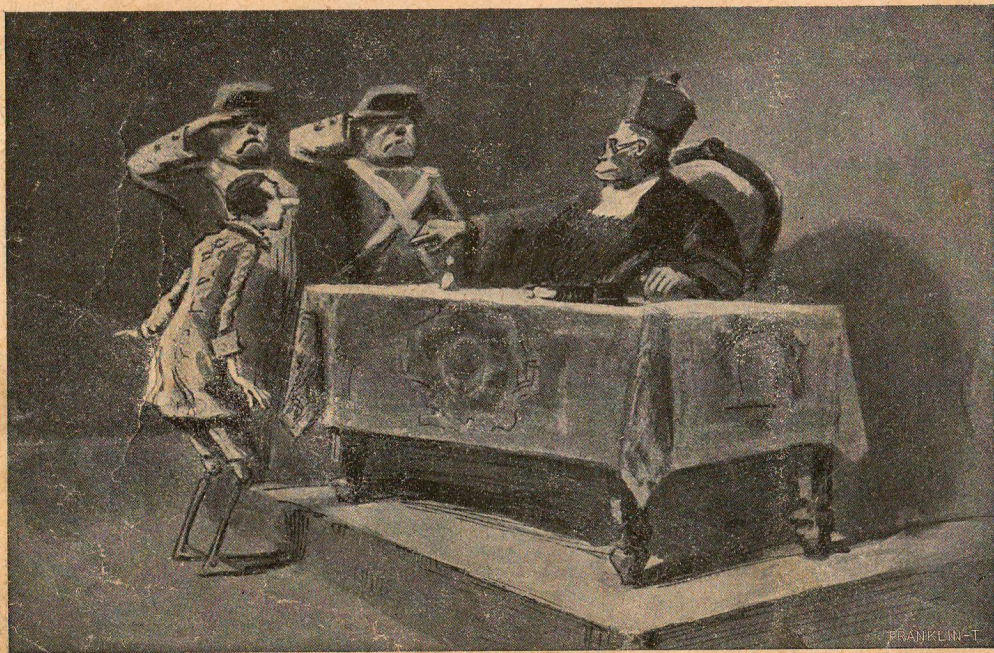
Matyi nagy dühbe gurult:

— Ki meri azt mondani, hogy én nem vagyok gazember? Minden nemzetségem az volt! Én nálam nagyobb gazember még ebben az országban nem akadt!

— Akkor bocsanat, — szólta udvariasan a börtönőr; ha uraságod is gazember, akkor nincsen jogunk többé itt tartani.

Ezzel lekapta fejéről a sapkáját és nyájasan köszönve, kieresztette Tuskó Matyit a fogház kapuján.

«Csukjátok el négy hónapra!»

